

Houtduiven-trek, een spectaculair schouwspel

L. van den Hombergh

Als de Kraanvogels overtrekken ziet de man in de straat dat, als de Vinken trekken kriebelt het bloed van de (illegale) vogelvangere, maar als de Roeken en Houtduiven komen schijnt geen mens daar aandacht aan te schenken. Tóch zorgen beide laatstgenoemde soorten voor een geweldig schouwspel. De Roeken komen de derde week van oktober en ze trekken in zeer los verband in uitgestrekte troepen, maar toch houden de leden goed onderling contact. Ze zitten vaak erg hoog en door de kijker zie je de kopjes draaien... ze letten op hun collega's en genieten ondertussen waarschijnlijk van het landschap. Als een van hen dan een thermiekbel ontdekt wordt dat aan de hele troep doorgeseind en gaat het gezelschap schroeven. Aan de top van de 'toren' wordt de oorspronkelijke trekrichting weer opgenomen, een systeem dat door de meeste grote zweefvliegers (Ooievaar, Kraanvogel, Buizerd, Wespindief, div. arenden) wordt toegepast.

Dat schroeven gaat vaak zó hoog dat de meeste mensen niets in de gaten hebben ondanks het feit dat zo'n troep van soms wel 200 exemplaren een fantastisch schouwspel oplevert. Een andere spectaculaire trekker is de Houtduif en, wat Noord-Limburg betreft, ze komen in grote troepen over. Uit gesprekken met vogelaars meen ik te mogen afleiden dat dit in het westen van het land niet zo'n opvallend verschijnsel is. Volgens de ringgegevens van de heer Speek in 'Limosa' (1946-1973) werden er tussen 1911 en 1970 (van in Nederland geringde Houtduiven) 466 exemplaren teruggemeld waarvan; 393 in Nederland, 41 in België, 28 in Frankrijk, 1 in Engeland, 1 in Duitsland en 2 in Denemarken. Onze Nederlandse Houtduiven zijn dus kennelijk niet zulke langeafstandstrekke en hoogstwaarschijnlijk gaan ze alleen bij strenge vorst op reis. De indruk bestaat tevens dat de 'stads'-Hout-

duiven, die in het westen meer voorkomen dan in het oosten, standvogels zijn en dat de 'bos'-Houtduiven verder wegtrekken zoals ook van de Merel bekend is. Dat Houtduiven heel laat nog broeden, en dat zullen dan de standvogels wel zijn, moge blijken uit twee gevallen namelijk op 11 november 1973 en 12 oktober 1974 toen ik zag dat pas uitgevlogen jongen werden gevoerd. Prof. Voous schrijft in de 'Atlas van de Europese Vogels' (blz. 136) 'dat de noordelijke broedvogels trekvogels zijn, doch dat de uitgestrektheid van hun trekbewegingen onbekend is'. Na zo'n kleine 20 jaar trekwaarnemingen is mij het volgende beeld omtrent die trekbewegingen min of meer duidelijk geworden. In Venlo zijn sinds 1959, ook weer in die derde week van oktober, enkele speciale topdagen opgevallen. Opmerkelijk was daarbij dat die dagen met sterke en hoge trek vaak vielen op mooie dagen ná het

Een andere spectaculaire trekker is de Houtduif.

Foto: Hans Schouten GDT.

Welverdiende rust na 4 tot 5 uur trekken.

Foto: Fritz Polking GDT.

passeren van een lagedrukgebied. Het slechte trekweer had hun kennelijk opgehouden en daarna kwam alles wat Houtduif was in beweging. Enkele grepen uit mijn notities; 29 oktober 1961,.... daarna (ca. 9.00 uur) begon een imposante trek van Houtduiven, op een gegeven ogenblik een troep van westelijke tot oostelijke horizon! (standplaats een hoog punt op de hei, De Hamert). 't Moeten duizenden exemplaren geweest zijn. Er volgde troep na troep van 30-500 stuks... een uur lang,.... we zagen 10 tot 15.000 stuks overkomen (héél ruw geschat). 20 oktober 1975,.... rond 9.00 uur behoorlijke houtduiventrek, troepen van 20 tot 300 exemplaren en alle zeer hoog.. ' 27 oktober 1977,.... bijna bij toeval 'n troep van ca. 500 exemplaren ontdekt die zo hoog vlogen dat ze tegen heilige lucht (met 7x50 kijker) bijna niet te zien waren...' 28 oktober 1977,.... Drie enorme troepen van respectievelijk 500-500-300 stuks... allen erg hoog...' 26 oktober 1978 'Houtduiven... die als stofjes onder de wolken vandaan kwamen. 'n Sliert van duizenden duiven die uit de neveligheid van 't wolkendek stroomde. Daarna troep na troep van enkele 10-tallen tot werkelijk 1000-tallen...' Zoals die bijzondere trekdagen in onze herinnering terugkomen is het bijna niet te omschrijven, er moeten op zulke topdagen grote aantallen op reis zijn geweest. Ik durf me niet aan aantallen te wagen omdat het schouwspel zo geweldig was dat tellen er bijinschoot, zo dit al mogelijk geweest zou zijn. Waarom zien we dan niet dat de aantallen Houtduiven op de

akkers, rond die derde week van oktober, gaan toenemen?

Houtduiven zijn krachtige vliegers die een kruissnelheid van 80 km/h halen. Uit radarwaarnemingen (van o.a. Burma) is bekend dat langeafstandtrekkers op gunstige trekdagen hun reis hoog aanzetten en dan op een grote hoogte voor hun vaak ongunstige gebieden passeren. Uit eigen trekwaarnemingen is mij gebleken dat de Houtduiventrek zich op gunstige trekdagen tussen 7 en 12 uur afspeelt. Opvallend is daarbij dat vooral de trekkers tussen 9 en 10 uur erg hoog zitten, daarna vliegen ze vaak aanmerkelijk lager. Vier tot vijf uur vliegen op een morgen met een kruissnelheid van 80 km/h betekent een afstand afleggen van 320 tot 400 km. Dat betekent bijvoorbeeld dat de Houtduiven die 's morgens in Noord-Duitsland (Schleswig-Holstein) gestart zijn tegen de middag in het zuiden van Gelderland, noorden van Limburg en oosten van Noord-Brabant kunnen gaan landen. Vogels die we bijvoorbeeld tegen 11 uur al lager zien vliegen zullen misschien in het noorden van België neerstrijken. Trekkers die komend vanuit Scandinavië of Polen al een morgen getrokken hebben en die de volgende dag bijvoorbeeld tussen Arnhem en Dortmund gestart zijn, zitten tussen 9 en 10 uur heel hoog boven Venlo en trekken dwars over België tot in de buurt van Reims in Noord-Frankrijk.

Zo zou 't kunnen zijn als je een antwoord probeert te vinden over de herkomst en reis-

De herfsttrek van de Houtduif.

doel van de vele trekvogels, een fantasie of een theorie opgebouwd rond waarnemingen in het veld. 't Zou heel goed mogelijk zijn en als we het gebied zien waar de Houtduiven 's winters wegtrekken (donker op kaartje) dan kunnen we ons voorstellen dat met westelijke en later meer naar het zuiden gerichte trek de meeste Houtduiven uit dat grote gebied dwars over het oosten van Nederland heen vliegen zonder hier ooit een poot aan de grond te zetten. Op 't kaartje is ook te zien dat de trek zich voornamelijk boven de oostelijke provincies afspeelt en dat daarom de westelijke vogelaars dit schouwspel nooit opmerken. Misschien een interessant punt om de komende jaren eens speciaal op te letten in die derde week van oktober, als er toch al zo veel aan trekvogels te beleven valt!

Maar vergeet niet de kijker op 'oneindig' in te stellen, want ze zitten soms héél hoog. Wij zijn heel erg benieuwd om eventuele reacties uit andere delen van Nederland te horen.

• L. van den Hombergh, Herungerweg 355, 5916 NC Vento.

Bird Killing in the Mediterranean

In een gestencild verslag van 62 pagina's vertelt S. Woldhek over de trekvogeljacht in het Middellandsezegebied en behandelt afzonderlijk Portugal, Spanje, Frankrijk, Italië, Malta, Joegoslavië, Griekenland, Turkije, Cyprus, Syrië, Libanon, Jordanië, Israël, Egypte, Tunesië, Algerije, Marokko. Van elk land worden de verkregen gegevens over de wettelijk beschermde vogels, de jacht en de vangst, de handel en de ornithologische organisaties vermeld. Dit verslag biedt een goede basis voor het verzamelen van meer gegevens, want het is duidelijk dat de bijeengegaaarde gegevens nog lang niet volledig zijn. Bepaalde gebieden zouden

nog beter moeten worden onderzocht. De jacht in vele zogenaamde 'beschermde' watergebieden valt vaak tussen de wal en het schip. Litteratuuropgaven per land zijn in dit verslag een duidelijk gemis. Het rapport kan als een belangrijke stap in de goede richting beschouwd worden. Er moet heel wat werk voor verzet zijn.

Vogelschutz

Bericht nr. 19 (1979) van Berichte der Deutschen Sektion Internationalen Rates für Vogelschutz (secretariaat: Bauernstrasse 14, D-3302 Cremlingen 1, Bondsrepubliek) verscheen kortgeleden (126 pag.). Hierin wordt het werk van de Duitse sectie beschreven en vinden wij artikelen over de situatie van de vogels in de Bondsrepubliek, voortgang in de Europese vogelbescherming, Wadden in gevaar, indijkingsprojecten aan de kust van Sleeswijk-Holstein, welke waarde hebben de Duitse 'wetlands' internationaal bekeken en een voorstel tot criteria voor vochtige gebieden van nationale betekenis, watervogels in het Wollmatinger Ried, balans van de broedvogels in het gebied van het Bodenmeer, vragen rond de jachtijd van de Houtduif en oecologische bedenkelijke veranderingen van het milieu en haar gevolgen. Buiten een aantal korte berichten worden verslagen gepubliceerd van bijeenkomsten.

Begunstigers betalen jaarlijks DM 100.—, ontvangen dan alle publicaties kosteloos. Men kan zich opgeven bij dr. Rainer Ertel, Wacholderweg 9, D-7148 Remseck 2, Duitse Bondsrepubliek.

Schotland

Een unieke vakantie in de Schotse Hooglanden. Ontdek het natuurleven en het prachtige landschap. Leer meer van de Schotse cultuur en haar achtergronden.

Ervaren gids, Goed hotel. Alles inclusief.

Brochure op aanvraag: Albannach, Hamilton House, Strathpeffer, Highland Region, (Ross & Cromarty), Schotland of bel op 09 44 9972577.